

Rajavartiolaitos

VN/18897/2021

**LAUSUNTO ASETUSLUONNOKSESTA VN 18897/2021 RAJAVARTIOLAITOKSESTA ANNETUN
VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 37§:N MUUTTAMISESTA**

Yleistä

Sisäministeriössä on valmisteltu luonnos Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 37§:n muuttamisesta. Muutos liittyy sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (255/2014) 28 a §:ään, jossa säädetään, että pääesikunnan asessorilla ja tutkinnanjohtajalla on itsenäinen oikeus päättää esitutkinnan toimittamisesta.

Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 37 §:ään lisättäisiin säännös siitä, kuka virkamies voisi kurinpitoesimiesten lisäksi päättää esitutkinnan aloittamisesta Rajavartiolaitoksen sotilasrikosasiassa. Rajavartiolaitoksen organisaatiossa asemansa ja koulutuksensa perusteella tarkoituksenmukainen virkamies sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 28 a §:n mukaisen päätöksen tekemiseen olisi Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

Rajavartiolaitoksen organisaatio on eroava Puolustusvoimien organisaatiosta. Rajavartiolaitoksen esikunnalla ei ole omaa tutkintaorganisaatiota, toisin kuin Pääesikunnalla. Näin ollen varsinaisen esitutkinnan Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön määräämässä esitutkinnassa tekee käytännössä jokin toinen Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö. Rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö voisi tällaisessa tilanteessa tarvittaessa päättää esitutkinnan suorittavasta hallintoyksiköstä.

Asetusluonnokseen liittyen Upseeriliitto ry toteaa kantanaan seuraavaa:

Ehdotettu asetusmuutos koskien esitutkinnan käynnistämisen päätösvallasta sotilaskurinpitoesimiehen lisäksi Rajavartiolaitoksen oikeudellisen osaston osastopäällikölle tai apulaisosastopäällikölle on sotilaiden yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun näkökulmasta kannatettava. Rajavartiolaitos on esitutkintaviranomainen ja sille kuuluvalla tavalla on myös suotavaa, että se kohtelee myös kaikkia virkamiehiään tasapuolisesti riippumatta siitä mikä Rajavartiolaitoksen hallintoyksikkö on kyseessä. Kyseisellä muutoksella kurinpitoesimiesten ratkaisut eivät ole puhtaasti määrittävänä tekijänä tarkasteltaessa esitutkintakynnyksen ylitymistä sotilasrikosasiassa, vaan asiassa mahdollistetaan muutoksen myötä konkreettisesti virkamiesten yhdenvertainen kohtelu.

Kuitenkin Upseeriliitto kokee, että kyseinen asetusmuutos Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön määräämässä esitutkinnassa tulisi rajata koskemaan esitutkinnan aloittamisen osalta koskemaan vain rikoslaki 45§ mukaisia sotilasrikoksia, sekä virkarikoksia. Rajavartiolaitoksen oikeudellisen osaston toimivalta tulisi esitutkintoihin liittyen olla rajattu vain tiettyihin sotilasrikoksiin.

Kyseinen asetusmuutos aiheuttaa myös mahdollisen kaksoisroolin syntyminen Rajavartiolaitoksen oikeudellisen osaston roolin kasvaessa. Tilanne, jossa Rajavartiolaitoksen oikeudellisen osaston oikeudellisten neuvojen antamisen seurauksena virkamiehen toimia tutkitaan myöhemmin tehtyjen toimenpiteiden osalta, jotka on tehty saadun ohjeistuksen perusteella, on asiaa koskevan virkamiehen osalta kestävä. Oikeudellisten neuvojen antaminen ja myöhemmin näiden perusteella tehtyjen toimenpiteiden laillisuuden arviointi ja tutkiminen on osa oikeudellisen osaston toimintaa ja se ei saa vaarantua kyseisen asetusmuutoksen johdosta. Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston roolin tulisi olla oikeudenhoidon osalta puolueettomuuden, objektiivisuuden ja yhdenvertaisuuden kriteerit täyttävää toimintaa. Toimintaa, joka ilmenee korostuneena laillisuusvalvontana. Tästä syystä asiassa tulee varmistaa oikeudellisen osaston roolia valvovana ja ohjaavana tekijänä osana sotilasoi-keudenhoitoa.

Oikeudellisen osaston toimivallan lisääminen ei saa muodostua ongelmalliseksi sen antaman oikeudellisen neuvonnan ja Rajavartiolaitoksen virkamiesten toimenpiteiden laillisuuden arvioinnin ja niiden mahdollisen tutkimisen osalta. Tämä ei saa tapahtua yksittäisen virkamiehen oikeusturvan kustannuksella. Tilanne, jossa Rajavartiolaitoksen oikeudellinen osasto joutuisi harkitsemaan omien toimiensa lainmukaisuutta suhteessa käynnistämäänsä esitutkintaan ei täytä oikeudenhoidolle asetettua puolueettomuus- ja objektiivisuusvaatimusta. Asetusmuutos ei voi luoda tilannetta, jossa Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellinen osasto joutuu tutkimaan ja ottamaan kantaa oman menettelynsä lainmukaisuuteen. Mahdollinen puolueettomuusvaatimus on korostunut ja se tulee huomioida kokonaisuutta arvioidessa asiaa edellyttämällä tavalla länsimaisen oikeuskäytännön mukaisesti.

Esitutkinnan suorittamisen määrääminen osana asetusmuutosta toisen hallintoyksikön tutkittavaksi Rajavartiolaitoksen apulaispäällikön päätöksellä on vain osa tätä kokonaisuutta ja se ei poista oikeudellisen osaston kaksoisroolin muodostumista. Tarvittaessa kokonaisuudessa on myös huomioitava rikoksen vakavuus ja puolueettomuusnäkökulma ja rikosasian mahdollinen siirtäminen poliisin tutkittavaksi. Asetusmuutos ei voi johtaa tilanteeseen mikä on omiaan vähentämään oikeusturvaa vaan siihen liittyvä kontrolli ja objektiivisuus vaatimus on turvattava. Paras edellytys tähän on Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston toimivallan rajaaminen rikoslaki 45§ mukaisiin sotilasrikoksiin, sekä virkarikosten tutkintaan.

Puheenjohtaja
Everstiluutnantti

Ville Viita

Edunvalvontapäällikkö
Majuri

Mika Ylönen